

Artes

ajakiri 44

1984
N 2 (44)

- 1 *Vastamata küsimus(ed)*
- 2 *Keel ja maa / Lugeja veerg*
- 3 *Ajatult ajaga / Toimetaja veerg*
- 4 *Huvi olla eestlane / Rein Polli*
- 6 *Küü-ii on surnud (?) —*
Elagu Esto America Periskoop / *Vello Salo*
- 9 *Esimene olgu eesti keel / Evi Tarkus*
- 10 *Kriitika ja eetika / Leo Karlov*
- 14 *Ei või! / Elmar Maripuu*
- 15 *ESTO MACHO mats matsidele?*
Harri Kivilo (VE)
- 16 *«Kaks külge rahvamuusikat» / Roman Toi*
- 17 *Igal eestlasel / E. Maripuu*
- 19 *Olev Maimets*
- 20 *«EKP arvudes 1920 - 1980» / Ahto Sepp*
- 24 *Kroonika : KLENK '84*

Toimetus ja talitus:
AJA KIRI
2661 Kingston Rd.
Scarborough, Ont.
M1M 1M3
Canada

Vello Salo (tegevtoimetaja,
tel. 416-265-2458)

Vello Soots
Henno Sillaste
Heino Jõe
Käbi Lökk
Lembitu Ristsoo

Arvo Sepp (kujundus)
Tõnu Mägi (talitus)

Esindus Skandinaavias:
Enno Klaar
Älvkarleövägen 12
S-115 43 Stockholm
Tel. 08-633 209
6 numbrit; rkr 80, postgiro
nr. 12 77 47-4 Stockholm

Esindus Austraalias:
Tiia Raudma
11/19 Waruda Street

Kirribilli NSW 2061
Tel. 02-929-6415
6 numbrit; A\$ 11

Aastatel 1984 ja 1985
ilmub kokku 6 numbrit:
\$ 13 (Kanada)
\$ 12 (USA)

Kaane kujundus: Peeter Sepp

© Aja Kiri
ISSN 0384-8469

Tänapäeva maailmas pole puudust vastamata küsimustest: kuidas päästa loodus hävitamisest inimese poolt? kuidas päästa inimene iseene käest? jne jne.

Aga suurte vastuse leidmine suurtele küsimustele oleneb vähemate lahenemisest. Ning vastuse leidmine meie oma küsimustele on kõigepealt meie eneste asi.

Üks ESTO-l tõstatatud küsimusi: mida teha nende väliseestlastega, kes ei oska eesti keelt? (vt. AK 43:1) on ikka veel vastamata, olgugi et see on kutsunud esile hulga sõnavõtte.

Vastuse asemel oleme kuulnud väiteid laadist: «Eestlust ei ole eesti keeleta!» Ent mida see tähendab? Et oleme rahul oma arvu kahanemisega ega tahagi, et meie keelt mittetäielikult valdavad noored eesti asjadega tegeleksid?

Näib, et niisugused vastused sihvad tõesti sinnapoole. Kuidas muidu seletada, et *Esto Americat* on süüdistatud soovis «elimineerida emakeel», olgugi et ta on järjekindlalt avaldanud eestikeelseidki artikleid (vt. lk. 2)?

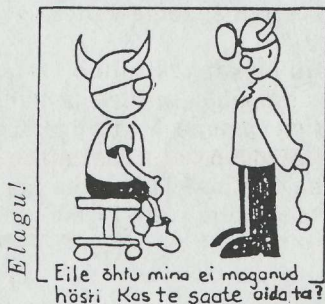
Mainit laadi vastuste taga peitub küll pigemini mõte, et eestlaste järeltulijad peaksid õppima eesti keelt. Ent siin avastame teise vastamata küsimuse: miks on nii vähe tehtud eesti keele õppimisvõimaluste alal? Meie laialipillatus lausa kisendab kaugkursuse järele, ent seda pole olemas. Äsjases KLENK-is osutas Harri Mürk (vt. lk. 24) eesti keele õppevahendite vaegusele.

Miks pole meie ühiskond siia investeerinud rohkem? Kui üks noor isa tahabki oma lastele keelt õpetada, ei jää tal muud üle kui hakata omalalgatuslikult koostama õppevahendite nimestikku... (vt. lk. 19)

Nii on üks vastamata küsimus mõnikord seotud hulga teistega, mis samuti vastust nõuavad. Kas siin ei tuleks selgesti öelda, mida me *eneselt* nõuame — enne kui hakkame teistele nõudmisi esitama?

Pagulasel pole puudu probleemidest. Kuid keeleõpetus jääb meie põhiprobleemiks. Mis põhjusel me seda küll selge sõna ja teoga tunnistada ei taha?

TOOMAS

Lugeja veerg

● Kõigepealt lubage end õnnitleda nn. uue näo puhul!

Teiseks võtke teatavaks, et kui *Aja Kirjal* peaks siit kandist olema tarvis reportaaži, siis olen selleks alati valmis.

Ja nüüd oma peateemale.

Kui läinud sügisel MÜ-s esmakordselt kuulsin Parmingu ettepanekuid väliseestluse säilitamise kohta, siis torkas mulle kõrvu eelkõige tema ennustus, et varsti ei valda enamik väliseestlastest enam eesti keelt. Minul kui noorel, ent eesti keelt valdaval keel(t)earmas-tajal läks silmapilk kops üle maksa – ning selles õnnetus olukorras lahkusingi MÜ-st.

Hiljem olen püüdnud Parmingu ettepanekut veidi rahulikumas vaimus seedita. Peale selle olen esimest korda elus Eestit näinud. Nii on mul Parmingu ettekandele lisada paar tähelepanekut. Tõnu väitele, et «keel ei ole rahvuse ainuke alus» vastaksin: «Ei, sest rahvus vajab ka maad, mille piires seda keelt viljelda.» Nii. Tunnen vaid ühte maad, mille elanikest on pooled eestlased ning mille eesti päritolu elanikest räägib rõhuv enamuse ikka selget ja ladusat eesti keelt. See maa on Eesti – olgu ta siis pealegi Eesti NSV. Viimased kolm tähte ei muuda selle maa füüsilist olemasolu (hoolimata mõnede pagulaste väidetest).

Mis mõte on väliseestlusel ilma Eestita? Ilma Eesti eestluse püsimiseta poleks tuleviku suurel määral umbkeelse väliseestluse ESTOdel ega isegi poliitilistel aktsioonidel mingit tähtsust, sest nad ei esindaks enam midagi ega võitleks millegi eest. Seni aga kui võivad võimud ei suuda kõrvaldada Eesti pinnalt meie rahvast ega meie keelt, püsivad seal eelised kõige kontsentreeritumaks (kuigi ehk mitte kõige vabamaks) eestluseks.

Sellepärast ei tohi me tegutseda nagu Eestit ei olekski enam – või nagu see, mis seal toimub ja mida seal tehakse oleks ebatähtis. Ärgem laskem vaimsel seinal tekkida meie ja Eesti eestluse vahele – aitab füüsilistest

seintestki. Meie ei ole nagu itaalia päritoluga ameeriklased, kes võivad rahuga unustada oma keele ja kultuuri, teades, et need jäävad püsima Itaalias. Ei: välis- ja kodueestlus on omavahel sõltuvad, samuti ka nende tulevikud.

Talvi Laev, Washington DC

● Leian, et eestlust on vaja teha noortele *huvitavaks*. Panin oma mõtted paberile deba-tiks, mis leidis aset 3. nov. Toronto E. Majas. Kahjuks oli kohal väga vähe noorema generatsiooni esindajaid ja eesti lehed ei toonud sõnavõttu tervikuna, vaid mulle omistati mõt-teid, mida ma ei ole väljendanud.

Meie vanema põlvkonna ühe osa eelarva-musi iseloomustab väide «'Esto America' ing-liskeelsena tahab elimineerida emakeele ja asendada selle inglise keelega», mis «on kirju-tatud *enne*», kuid avaldatud muutmatul kujul *pärast* põhjalikku selgitust (tsitaadid ühest juhtkirjast 8. nov.) Iseloomulik on ka järgnev: «Kordan allpool mõned Rein Polli laused nagu nad helilindile jäänud: 'Olen tige sellest lär-mist ja protestist, mis on kerkinud «Esto Ame-rica» vastu. See kõmujutt on peamiselt tulnud vanematelt eestlastelt.' Kui need kaks ükstei-sele järgnevat lauset ei tähenda seda, et R. P. on tige nende kaasmaalaste peale, kes on «Esto America» vastu, siis puudub küll ühel meist arusaamine eesti keelest» (22. nov.) Minu jaoks seisab vahe just *mõtlemises*: kui ma mingi *väärnähtuse* puhul pahane olen, ei tähenda see *minule* sugugi mitte, et olen tige ka *isikute* peale, kes sellega seotud on. Kordan: siin on tegemist selge vahega *mõtlemises*.

Seevastu näib olevat tekitanud *keelelist* segadust sõna «ässitama», mille ma leidsin inglise *provocative* vastena M. Rauga sõna-raamatust. Üks reporter sai asjast nii aru, et ma tahtvat «teha eestlus elavamaks lastele, neid (sic! R.P.) meelitada uute ideede vastu

Toimetaja veerg

Professorite *Aja Kirja* tehke pealegi hoolega ja aegamööda: tema sisu on ajatu. Nii lohutab meid sõber Lembit Kõva Udorast. Seekordne hiline mine läheb küll tegevtoimetaja kehva teravise arvele, ent ega hea sõna selleski olukorras liiga ei tee.

«Ajale järelejõudmiseks» ja muilgi põhjusil on meile soovitatud kaanele panna lihtsalt numbrilise trükkimineku aeg. Toimetaja arvab aga, et kaanel peaks seisma see aeg, mil numbrilise käsikiri kokku sai. Praegu ootab järge 1984. a. detsembrinumber, järgmise kaanel seisab loodetavasti juba daatum, mis annab nii valmimiskui ilmumisaaja.

Eriti heaks uudiseks on, et *AK* juures töötab stipendiaat! Esimene kaastöö ilmus juba eelmises numbris. Tema nimi on Evi Tarkus, Toronto aktiivse eesti noorena paljudele tuntud. Siinjuures tema pilt Viiru Variku vaatevinklist.

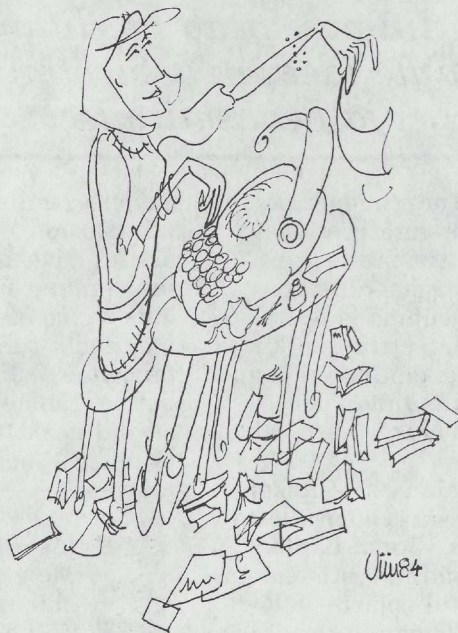
Tänu sellele abi eest võlgname USA Eesti Üliõpilaste Toetusfondile USA-s, kus tekis uhiuue algatusena idee

soodustada järelkasvu väliseesti ajakirjanusele sellekohase stipendiumiga. Suur aitäh Toetusfondile!

Selle numbrilise kaas toob vähemalt kaks sõnumit: esiteks kavatseme tulevikus tellida igale numbrilisele omaette kaane eesti kunstnikelt-kujundajailt; teiseks teatab käesoleva autor Peeter Sepp, et ta kavatseb MÜ '85 raames õpetada tavalise kontori-kopeeraparaadi abil toredaid trükiseid tegema — on ju meie tiraažid tavaliselt väikesed. Meie selle numbrilise kaas ongi nii valmistatud. Keele motiiv pärineb ühest iseseisvusaegsest tervishoiuartiklist.

Käesolevas numbris toome ühe kontroversiaalse sõnavõtu, autori soovil ja ka dokumendina «Tallinnas sündinud, New Yorgis üles kasvanud» eestlase keelepruugist. Siia-sinna on toimetaja autori loal pannud keelelisi täpsustusi, mis seisavad sulgudes.

Lõpuks järjekordne SOS fotode asjus, eriti ülemere-maadest. *AK* sooviks tuua häid fotosid, ent pahatihti neid lihtsalt pole — ja kui on, pole midagi valida... Kui näete head fotot, saatke kohe, enne kui meelest läheb!

2 ► võtmisele, pakkudes neile ässitavat...» (8. nov.; palun võrrelda originaaliga). Vabandan muidugi, et ma ei jõudnud iga sõna Saagpakust järele kontrollida. Arvan aga, et saaksime nii keele kui meele küsimustest kergemini jagu asju rahulikult arutades ja üksksteist mõista püüdes.

Arvan, et mu sõnavõtt (kuhu nüüd on lisatud sulgudes keelelisi täpsustusi) ja sellele

järgnenud poleemika heidavad valgust olulistele probleemidele väliseesti ühiskonnas, mis õigustaks tema äratoomist *Aja Kirja* veergudel asja selgitamiseks.

Lõpuks tahaksin veel rõhutada, et tunnen paljusid vanema põlvkonna esindajaid, kes suhtuvad nooremate probleemidesse suure arusaamisega.

Rein Polli

Sõnavõtt EKN-i aastakoosolekul toimunud debatil Torontos (3. nov. 1984, vrd. lk. 2).

Armsad kaaseestlased! Kuna vähesed teist tunnevad mind, soovin ennast tutvustada. Minu nimi on Rein Polli. Sündisin Tallinnas ja põgenesin vanematega 1944. a. sügisel kodumaalt. Rootsi kaudu jõudsin Ameerikasse 1949. a. Kasvasin New Yorgis, kus ühinesin eesti seltskonnaga. Olin skautlipkond Viikingis 15 a., 3 nendest skautrühma juhina; olen Lakewoodi skautsuurlaagri abijuht olnud. Olin ühe suve eesti laste suvelaagri kasvataja; lõpetasin New Yorgi täienduskooli (isegi heade tagajärgedega: Juta Ristsoo ema oli minu õpetaja). Tantsisin rahvatantsurühmades üle 10 a.; 15 a. tagasi alustasin praeguse NY rahvatantsu rühma ja õpetasin neid 2 a.; koostas ja paljundasin lauliku üle 200 eesti lauluga, mis ei olnud seni paguluses trükitud laulikutest ilmunud; olen tegev olnud korporatsiooni-elus ja eesti seltskonnas.

Sellelgepärast jäin eemale eesti seltskonnast. Hiljuti asusin Torontosse ja olen jälle hakanud eesti tegevusest osa võtma. Laulan «Estonia» kooris. Tean, et minu eesti keel on vilets ning möödunud aastal õppisin Vello Salo eesti keele kursusel. Oman ja tarvitan Saagpaku eesti-inglise sõnaraamatut; aitasin kaasa Tiina Soometi filmi valmistamisel («Estonians: for the Record»); sirvin eesti lehti. Olen *as American as apple pie* ja samal ajal olen nii eestipärane kui mulgikapsad. Olen ka korrespondent *Esto Americale* – nimelt «Eesti Kõkk».

Istun esimest korda debatt-laudkonnas, sest et hoolin, mis eestluse ja eesti keelega juh-

tub ja olen tige sellest lärmist ja protestist, mis on kerkinud *Esto America* vastu. See kõmujutt on peamiselt tulnud vanematelt eestlastelt. *Esto America* siht on eesti noortele huvi pakkuda, et olla eestlane. Ma loodan, et seesama siht on ka meie vanemal generatsioonil. Aga pidevad lahingud vanema ja noorema generatsiooni vahel on eemaldanud noori meie ühiskonnast: vaadake ise, kui vähe noori

on siin täna koos.

Meie esimene ja üldine siht peaks olema huvi äratada noortes *olla eestlased*. Siis alles saame loota eesti keele säilimist.

Meie vanemad on võimaldanud meile siin mandril hariduse

saamise, millega oleme saavutanud kõrged positsioonid oma erialadel – arstid, hambaarstid, advokaadid, õpetajad, tv-lavastajad jne. Juhime suuri firmasid ja igapäevases elus teeme otsusi miljonite dollarite piirides, mõjutades tuhandeid inimesi. Aga kui proovime eesti seltskonnas oma ideid maksma panna, saame vastulöögi. Vanemal generatsioonil peaks olema küllalt eneserespekti, et mitte kohelda 30-40 a. vanuseid inimesi lastena.

Elus ei ole midagi, mis on staatiline. Me peame kohanema tänapäevase olukorraga, et eestlus ellu jääks. Tänapäeva noored on eluga väga kursis ning mõistavad ja proovivad teha seda, mis on vajalik. Aga sellega on võimatu toime tulla, kui vanema generatsiooni poolt on pidev ja negatiivne «vastukõmu».

Ma eelistaks, et see generatsioon, kes las kis oma elu seisma jääda 1944. a. septembris, annaks võimalusi noortele – nendele, kellel on uued ideed – ja mitte nendele, kes on ainult vanade järelkäijad ja pooldajad.

*Huvi ei saa sundida.
Inimesi peab meelitama
uute ideede vastuvõtmisele
ja heakskiitmisele.*

Noori ei saa sundida: ei eesti keelt rääkima, ei eesti keelt lugema ega eestikeelsetel loengutel käima.

Nad ei tee seda, millest nad aru ei saa ja ei käi seal, kus neil puudub huvi. (Ega ka kanadalaste esimene huvi pole ajalugu ja poliitika.) Me ei saa nõuda, et kõik eesti noored oleksid intellektuaalid. Põhja-Ameerika massiinfovahendid näitavad, et praegu on aasta 1984, aga meist oodatakse, et elame ja mõtleme 1944. a. eluviisis.

Kodu-Eestis on ka muudatusi olnud. Mitte ainult venestamise, vaid normaalse evolutsiooni tõttu. Kultuurid, millel puudub dünaamika, lähevad kaduma.

Kõige populaarsemad sündmused viimasel Ülemaailmsel Eesti Päeval olid maakonnapäev ja rahvapidu. Noored pole ainsad, kellele meeldivad ühiskondlikud üritused. Minu generatsioon eelistab reedeõhtust kokkusaamist sõpradega mõnes kohalikus lokaalis. Parema meelega ma saaksin kokku oma eesti sõpradega mõnes eesti lokaalis. New Yorgi E. Majas see töötab väga hästi. Samuti lätlastega Toronto uues Läti Majas.

Ma tahaksin näha, et ka lastele tehtaks eestlus elavaks. Näiteks: produtseerida eestikeelseid *videotape*'e – kasvõi «Sesame Street'i» formaadis. Meie seltskonnas on noori, kes elukutseliselt töötavad ja on mitmeid auhindu saavutanud sellel alal.

Huvi ei saa sundida. Inimesi peab *meelitama* uute ideede vastuvõtmisele ja heakskiitmisele. Neile peab pakkuma seda, mis on ringlev (käibel), ässitav (ingl. *challenging*) ja teravmeelne – ja ka keeletasemel, millest nad aru saavad. Võibolla see tähendab, et ka inglise keeles. Selleks otstarbeks *Esto America* on üks imeväärne vahend. Kõik ei pea ju nõustuma *EA* editoorilise positsiooniga (toimetuse seisukohaga), aga me peame arvesse võtma selle ajakirja tegevuspiirkonda.

Esimised numbrid sisaldasid järgmisi artikleid: *Poola Solidaarsuse-liikumise mõju*

Eestile; Eesti rahvarõivad; Eesti külastamine – kas minna või mitte minna? Esimene Eesti Maja Ameerikas (1916); Demokraatia sünd ja surm Balti rüükides; Vestlus Eesti konsul Aarand Roosiga; New Yorgi E. Maja ajalugu; Aatomrelvastus Balti randadel; Rosolje ajalugu ja retsept; Kalevipoeg maailmakirjanduse perspektiivis; Kommunistlik kontroll Eesti teatris; Eelsajandi leiva tähtsus ja kombed; Hapukapsasupi retsept; Rahvaste keele saatuse; Vestlus BATUN'i president Ints Rupnersiga; Eelsajandi söögikombed; Piruka ja puljongi retsept.

Esto America on sisaldanud mitte ainult abstraktseid ideid, poliitikat ja ajalugu, vaid ka kultuuri, folkloori, arhitektuuri, esiisade usku ja toidukombeid. Igale lugejale on ta midagi huvitavat pakkunud – isegi eesti «triviaat». See ajakiri on leidnud tee nende eestlaste juurde, kes ei ole olnud huvitatud eesti keele lugemisest ega eesti keele rääkimisest, ka segaabielu-kodudesse, on äratanud huvi noortes omapead minna eestikeelseid informatsiooni-allikaid otsima.

Peaaegu kõik, kes kirjutavad *EA*-le, oskavad eesti keelt. Iga ajakirja kohustus on, et teda loetaks – aga noored ei loe eestikeelset materjali.

Ma leian ka, et eesti ühiskond peaks majanduslikult toetama selliseid ajakirju. Kui huvi sellele ajakirjale (selle ajakirja vastu) eksisteerib segaabielu-kodudes, siis eesti ühiskond ei tohi rangelt võidelda selle vastu. Peame ka meeles, et meid on vähe! Meie välisvõitluseks on vaja igat häält ja inimest, kes meiega kaasa võitlevad tuleviku eestlusele (e. huvides). Küsige iseendilt, millised on teie oma lapsed? Mida nad loevad, mis keeles nad omavahel räägivad, mis keelt nad räägivad oma abikaasade ja lastega? Kas tahate neid välja lükata eesti seltskonnast?

1 1980. a. detsembrist 1983. a. jaanuarini elas-oli Austraaliamaal väliseesti esimene märkimisväärt kakskeelne ajakiri *Küü-ii* (vt. *AK* 30:1). Suures formaadis ja suure hoolega kujundet, osalt koguni värvitrukis, olgugi et «ainult» masinakirjas. Ent pärast 12. numbrit läks *Küü-ii* hingusele. Või ainult varjusurma?

Sama aasta juulis astus esile *Elagu!* — Austraalia keskuste sideorganina Adelaide'i Noortepäevade (1983) vaimus. Kakskeelne, kohalik, masinakirjas ja hoolikalt kujundet nagu *Küü-ii*, ent nüüd väike-ajalehe formaadis (30×42 sm). Põhikeeleks valiti kohalik, nr. 1 - 7 (juuli '83 - okt. '84) mahust oli ligikaudu 25 % eesti keeles.

Elagu! võttis kohe nõuks 'to promote and encourage interest, use and understanding of «eestikeel», alustades sarja «Kapsakeele Crossword». Teretulnud taimeke eesti keele õpovahendite söötijäänd põllul! Hea idee oli ka pühadekaart Jüri Parijõe jõulujutu ja tõlkega, samuti *Toomas* (nr.7), loodetavasti uue pildisarja algus.

1983. a. jõuluvana tõi meile *Esto America* esimese numbriga — professionaalse väljanägemisega, «päris-trükis» (õige tihedas muide) ning ohtralt illustreerit vihiku (20lk., neist 18 teksti, 22×28 sm). Jällegi kakskeelne-kohalik, eesti keelt alla 10 % kogumahust (nr. 1 - 7). 1984.a. esimesed viis vihku tulid kord kuus, *ESTO*-ks saime juuni-juuli kaksiknumbriga, augusti oma polnud aga novembri lõpuks veel ilmud. Lootkem, et raskused pole ületamatud ja *Esto Americast* saab eluloom.

Puht-eestikeelsena oli juba oktoobris startinud Stockholmi *Periskoop*, 'organisatsiooni «4. juuni» bülletään'. Sihiasetus on seega rahvuslik ja poliitiline, 1984. a. novembrini jõudis rahva kätte kuus väiksemas for-

maadis (15×21 sm) numbrit ehk sada lehekülge. Pakkumaks võimalikult palju teavet on tähed tillukesed (vähendet masinakiri) ja leheküljed tihedalt täis, nagu viibiksimegi allveelaevas. Hiljuti Eestist tulnud toimetaja keel on muidugi hea ning artiklid olukorrast seal tohiks olla asjatundlikud.

Siinkohal sooviksin uustulnukaid vaadelda väliseestlase keele parandamise aspektist.

Kolm uhiuut väliseesti ajakirja kuue kuuga!

Keeleõpetust vajame kõik, nii «vanad» kui «noored» (= mõne muu keelega üles kasvanud sugupõlv). Lihtsast lehelugemisest ja igapäevasest vestlusest ei piisa keele taseme

säilitamiseks muukeelses keskkonnas. Nagu ütles keegi: «Kui sa harjad oma hambaid, hari ka oma keelt!»

Aga kust seda haridust saada? Olgem ausad: kel meist leiduks aega keelekursuse või muu korrapärase mooduse jaoks?

Üks vana ja äraproovitud vahend on nn. keelenurk ajakirjanduses. Torkab silma, et seda on näha praeguseski kodumaa ajakirjanduses, ent väga harva meie väliseesti omas.

Kolmest uustulnukast on *Küü-ii* esikujul ainult Austraalia *Elagu!* püüdnud seda põldu harida. Kahtlemata on ka heas keeles kirjutatud artiklite lugemine teretulnud keeleharjutus, kuid just atraktiivselt kujundatud keelenurk on see, mis meie keelt nagu mängeldes ja suurema vaevata korras hoiab. Nende pakumise poolest jääb *Küü-ii* seni ületamatuks eeskujuks. Tunnustavalt tuleb mainida, et ta ei kopeerinud keelenurka mujalt (sedalaadi pildimaterjali oleks ka vaevalt kuskilt leida), vaid katsus teha pioneeritööd.

Keelenurka ei oota me aga ainult uustulnukailt: oleks tore, kui meie «etableriit ajakirjandus» asja tõsiselt võtaks.

Vello Salo

L.A. CU!

JULY 1984

ISSUE SIX

ONE DOLLAR

SPECIAL OLYMPIC ISSUE OF ELAGU!

Fortunately with Elagu, things are not getting tougher, but we are continuing to accept donations...

indicate that it is a resubscription. Due to increased costs, the desire to continually improve just stop price to \$1.50. I believe this is a bit high.

se identities the women in the Latvian but this any medals

se identities states, will Although know who they low country- they take great self-respect mal" success, lost bitterly Editors.

A year of Elagu already reach hasn't been a car with a fl again, some times just a (getting out of I suppose the Estonian comm like. We off organizations to be success knowing that out and push.

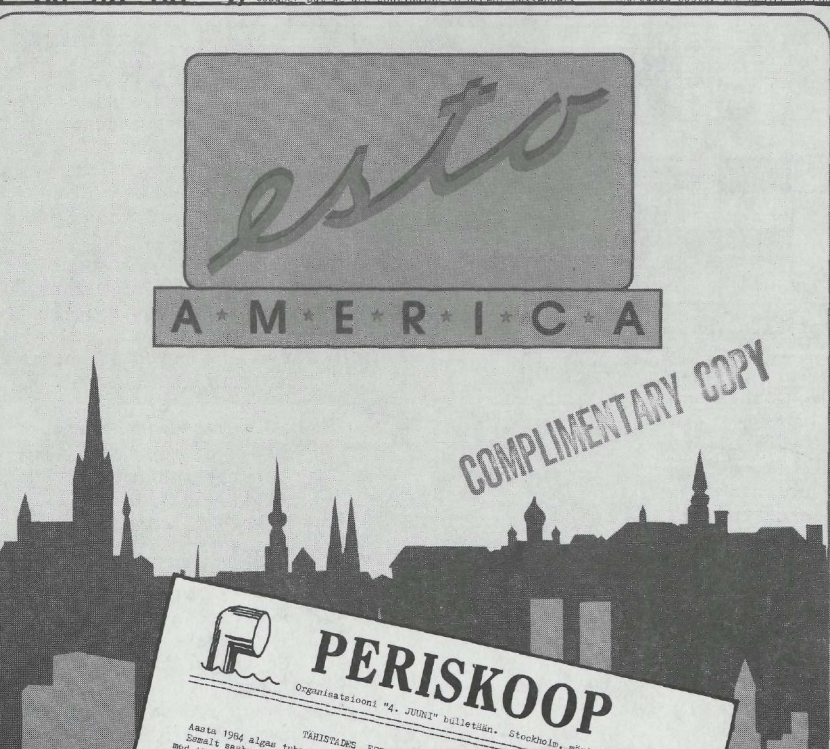
ES

Yet another O but have you Estonian athl the past? Go and its troubl well as can b

Year City of

- 1912 Stockholm
- 1920 Antwerp
- 1924 Paris
- 1928 Amsterdam
- 1932 Los Angeles
- 1936 Berlin
- 1948 London
- 1952 Helsinki
- 1956 Melbourne
- 1960 Rome
- 1964 Innsbruck
- 1968 Tokyo
- 1972 Munich
- 1976 Montreal
- 1980 Moscow
- 1984 Los Angeles

From 1920 to representatio from 1940 to as representat And who are s chances have to compete in th 1912 Stockhol Being an occur medals did not medals, howev Gromo-Rovan legs and no Points are so positions of in this event Estonian athl second in the Minkel Kuusk of Canada in first bronze 1920 Antwerp Estonia's fir lifting comp did his oppon in the light

IS

id Käpp, of the free-only manage the Eston-

ics for captured, ible when he an wrestling's the age of

double but No interest both wester-freestyle

eight in style wrest- medal in the division, wrestling the weter- in the

PERISKOOP

Organisatsioon "A. JUNNI" bulletin. Stockholm, märts 1984. Nr. 3(4)

September

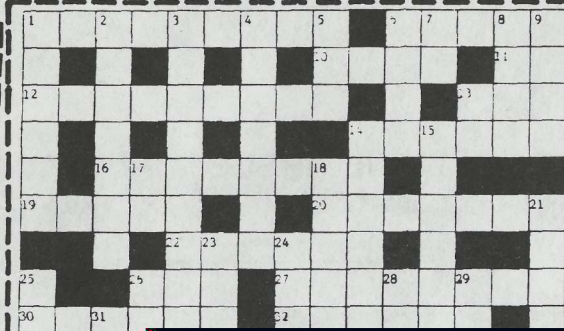
Estonia Abri
of the Se
Free Mart
Quo Vadis
Mosaic/ly
Tsirkuse
AABS IX
The Fee
Baltic
A Truh
A Sun
Four

August 1984 algas tšukadele Rootsi eestlastele rahalisi meenutamisega...
Sõbralikud suhted Rootsi "Koduma" asutus koostöös meie vink grupp "Päinikud 1004" Nis-
tinnuseks surund. Sokiv pealkiri - Vaimude vapust ei ole "muusika" hauda...
Kõikidele 1004' Nis-
sepiasi hoiatatakse sügü uue rahvuslaine eest. Nüüd ei ole aga Rootsi rahvale kohanud
vaevale ta Hitleri koostöökavatsuse, tema elu puustid ingude. Juunaris "Od väidab kohanud"
di kalinis jätty aktiivse poliitilise tegevuse, tema kompromiteerimisega
toodeksse aga väheks tema rahvuslaine tegevuse. Aga on aga selles, et kromile ei ole
toodekssele on aga rahvuslaine tegevuse, on rahvistid igapäevase ja kõik, kes
Jaanuaris võitis sügises venelestele võitlust. On aga selles, et kromile ei ole
kõhustada Stockholmil konverentsi korraldajatele. See on aga selles, et kromile ei ole
da rahvuslaine, seal konverentsi korraldajatele võitlust. On aga selles, et kromile ei ole
Lühike tähendab intensiivseid võitlust. On aga selles, et kromile ei ole
tähtsaks on ühine võitlust võitlust. On aga selles, et kromile ei ole
Soetits tutvustada ja katend USA riigisõjaväe õhuväe võitlust võitlust. On aga selles, et kromile ei ole
vuse suuna rahvuslaine võitlust võitlust. On aga selles, et kromile ei ole
ke dokumendid võitlust võitlust. On aga selles, et kromile ei ole
Kõikidele võitlust võitlust. On aga selles, et kromile ei ole
õiguste võitlust võitlust. On aga selles, et kromile ei ole
Alati, kui arvestatakse Euroopa julgeolekut, on keelne inimõiguste küsimus. Alates pra-
Euroopa rahvuslaine võitlust võitlust. On aga selles, et kromile ei ole
Dialtoos on ühine võitlust võitlust. On aga selles, et kromile ei ole
osa senistele rahvuslaine võitlust võitlust. On aga selles, et kromile ei ole
Sõjaliste sõjategevuse (Linda võitlust võitlust. On aga selles, et kromile ei ole
parteiorganisatsioonid (Linda võitlust võitlust. On aga selles, et kromile ei ole
19.11 moodus võitlust võitlust. On aga selles, et kromile ei ole
han Euroopa võitlust võitlust. On aga selles, et kromile ei ole

p. 22
pp. 1-9
pp. 10-11
p. 15
p. 20
pp. 16-17

**S
U
U
R**

- 34. Ah! Oh!
- 35. Woman Chairman
- 36. Iron
- 37. Him, Her
- 39. Mushroom
- 41. Centre
- 45. Aldo Toru's Initials
- 46. Knowledge
- 49. Horny
- 50. Grasshopper

Clues for ENGLISH words DOWN.

Eesti keelt ei tohiks õpetada lastele teise keelena. Selline provokatiivne väide on praegusel ajal üsna ohtlik, kuna hiljuti on olnud küllaltki palju kisa-kära just eesti keele kasutamise (või mittekasutamise) ümber. Võib-olla ongi mu esimesed laused juba mitu lugejat ära ehmanud, aga siiski vaadake asja natuke lähemalt. Ma ei pretendeeri teaduslikkusele.

Olen vaid noor, kellest võiks saada eesti ema ja kes on vahest mõelnud kas ja kuidas õpetada emakeelt oma lastele.

Iga laps teeb sündimisest peale häält. Mõned häälsused on teatud — lapsel on kõht tühi, mähkmed vajavad vahetamist jne. Lapsed teevad aga ka näiliselt ilma asjata häält. Selle peale reageerib lapse hooldaja — tavaliselt ema, aga nüüdsel ajal võib ta ka täiesti võõras olla. Vahel tekivad lapse ja hooldaja vahel pikad «jutuajamised», millest aga ükski pealtvaataja aru ei saaks.

Kuid ka nendel vastastikutel häälsustel on oma mõju. Aastase lapse häälsustes on kuulda juba intonatsiooni ja foneetilist struktuuri sellest keelest, millega ta on kasvanud. Kui me tahame oma lastele eesti keelt õpetada, peame sündimisest peale nendega eesti keelt rääkima.

Teise keele õppimise kergus või raskus oleneb sellest kuidas õpilane suhtub nendesse, kes seda keelt kasutavad. Kui õppiija tahab rahvaga rääkida, tahab sõprust luua ja tunneb, et teine keel on vajalik selle saavutamiseks, siis on tal kergem teist keelt õppida.

Eesti keel ei ole mitte meile igapäevaseks eluks oluline. Pigem kasutame teda ainult kodus ja vahest seltskonnas vajaduse järgi. Inglise, rootsi, prantsuse või muude asumaade kohalikud keeled on aga vajalikud. Nende õppimist kiirustab just vajadus.

Teisest küljest on leitud teatud takistusi teise keele õppimisel immigrantide hulgas. Kui sisserännugrupp on suur ja tihedasti

kokkujääv või ei katvate eriti kaua uuele asumaale jääda, siis ei ole kerge teist keelt õppida. Meil eestlastel aga seda probleemi eriti ei ole. Oleme väike grupp, laiali paisatud üle maailma, kes on end mugavalt sisse seadnud uue maa elus.

Antud tingimustes peaks meie laste esimene keel olema eesti keel. Meie emakeelt on raske õppida teise keelena, kuna hiljem on raske leida küllaldast motivatsiooni ja ka lihtsalt aega

kodusekski iseõppimiseks, koolist rääkimata. Lastel aga ajapuudust ei ole: neil pole kuskile kiiret.

Iga laps tahab rääkida. Temale ei ole tähtis, kas esimene keel on eesti, inglise, hiina või mõni muu keel. Igal juhul on iseenesest selge, et lapsena õpitud «lisakeel» avardab tema silmaringi ja on talle suur isiklik eelis. Aga ka ühiskonna pinnal, eestluse tuleviku huvides võib vanemate keelevelik suure vahe teha. Valime teadlikult ja valime täna! Homme võib juba hilja olla.

Evi Tarkus

Igas demokraatlikus ühiskonnas etendab erakondliku opositsiooni kõrval ka vaba ajakirjandus oma osa, et ära hoida valitsusvõimu meelevaldsemaid kõrvalepõikeid üldvastuvõetavalt kursilt. Kuna meie kodumaal säärast ajakirjandust praegu ei ole, kuulub eesti pagulasperioodikale võimalus olla kodumaasündmuste vaatleja ning kriitik, kahjuks küll mitte (või ehk üksnes kõige minimaalsemalt) sündmuskäikude mõjutamise ja ohjeldamise rollis. Ent kriitika peab arvestama eetikaprintsipi. Kui ta seda ei tee, kui ta pole õiglane ega läbi mõeldud, siis ta näitab end kergekaalusena, mittearvestatavana, kujutab negatiivses valguses kritiseerijat ennast.

Asjaliku Nõukogude-vastase kriitika näitena võib nimetada Andres Küngi raamatut «A Dream of Freedom». Selline teos on nagu hästiteritatud oda: ta tungib läbi ja võib saavutada märkimisväärset mõju. Kuid on olemas ka palju teistsuguseid näiteid. Võtame kasvõi Moskva olümpiamängude aegse ajaleheartikli, millele oli pandud pealkirjaks «Vangilaagri režiim Vene olümpialinnas» ja milles halvustati Moskva võimude poolt võetud julgeolekumeetmeid. Nii-sugust lugedes hakkab kahju autorist, kes oli vist tahtnud tömmata paljutähendavaid paralleele GULAG-i arhipelaagile, kuid oli minetanud kriitilise mõtlemise ja mälu. Ta oli unustanud niihästi Müncheni kurbmängu kui ka Montréali, mille olümpiaküla valvurid kandsid kuulipildujaid ning sportlasi vedavatel bussidel sõitsid kaasa relvastatud õhudessantväelased. Ka hiljutine Los Angeles ei jäänud «vanglarežiimiga» Vene olümpialinnale alla. Kahjuks säärane on praegu maailm.

Siinkirjutajat on juba aastaid häirinud üks isemoodi nähe pagulasajalehtedes kodumaauudiste valdkonnas. Keegi sulemees sepistab valmis artikli, mis nagu peaks vahendama mingi hea või neutraalse informatsiooni.

Kuid liigagi sageli ei peeta nähtavasti võimalikuks tunnistada, et okupeeritud kodumaal saaks juhtuda head või neutraalset. Juhtuda võib ainult halba, aga kui seda

ei õnnestu antud sündmuse juurest leida, tuleb halb lihtsalt välja mõelda, artiklisse sisse segada, rõhutades just seda halba, ning nähtavasti alles siis saab sõnum trükikõlblikuks ja sobib väliseestlastele dieediks. Seejärel avaldavad sama lugemis-

pala sama pealkirja all ning tükki samade õigekeelevigadega ka teised pagulaslehed. Nende toimetajad ei oska või ei võta vaevaks kirjatüki kvaliteeti hinnata; neil pole ka julgust ega aegagi, et teisest lehest ülevõetavat redigeerida. Igasugune kodumaasõnum, mis sisaldab halvustamist ja virinat, näib olevat õige ajalehematerjal — ning eks vastu- tus jää niikuinii teisele lehele.

Vahel piirduaksegi mahategevate epi- teetidega, mis jäetakse sisuliselt põhjendamata. Sellesse kategooriasse kuuluvad niisugused artiklid nagu näiteks «Kultuuriseminarist Tallinnas sai vene propagandaseminar», kus oli juttu 1979. a. asetleidnud teisest seminarist väliseesti noortele. See toimus teatavasti VEKSA Ühin- gu ja Emakeele Seltsi ühisel korraldusel moto all «Kauni emakeele lätteil». Ent asjata ootas lugeja selgitust, kuidas eesti keeleseminarist sai vene propagandaseminar, sest pealkirja õigustamist ei pidanud ajaleht tarvilikuks.

Igasugune kodumaasõnum, mis sisaldab halvustamist ja virinat, näib olevat õige ajalehematerjal.

Teinekord on seletused ja põhjendused nii lihtsameelsed, et tekib küsimus, kas kirjutaja (*resp.* ajaleht) ise on naiivne või ei respekteeri ta oma luigejate intelligentust.

Sääraste kirjutiste näitena võib nimetada artiklit «Purjeregatt kukkus läbi». Selles anti tõdeda, et kogu linn olnud nagu piiramis- seisukorras, «et vältida kohalike elanike kontakte välismaalastega» (justkui poleks Tallinnas igal ajal arvukalt välismaa turiste). Tallinna kesklinnast olevat kõrvaldatud toidupoode, «et mitte näidata vaesust» (tegelikult suleti mõned vanalinna väikesed toidukauplused seoses uue suure kaubahalli avamisega vanalinna külje all Ujula tänavas). Pärnu maantee kangakauplusest olevat täielikult kõrvaldatud puuvillane riie ning asemele toodud kallis siidine, «et ära hoida järjekordi». Purjespordikeskus tehtavat üleliiduliseks, «kuna see olevat eestlaste jaoks liialt suur».

Olgu siinkohal puudutatud veel üks lugemispala, suhteliselt hiljutine, mis rääkis uuest kavandatavast «Estonia» teatrihoonest. Nimetatu tahetakse ehitada Tallinna kesklinnas Lenini puiestee pikendusele selle ühinemise kohal Pärnu maanteega, niisiis veidi eemale vanast teatrihoonest. Läbinisti meeldiv teade, mis peaks rõõmustama iga eestlast, aga muidugi tuli sõnum jälle ära rikkuda.

Leiutati negatiivne pealkiri «Estonia läheb lõhkumisele?» (õigekirjaviga originaalis) ning just sellele väljamõeldisele tehti panus. Artikli koostaja ei üritanudki selgitada (vist ka iseenesele mitte), miks peaks praegune linnakeskust kujundav ning ka kommunistide poolt tunnustatud arhitektuurilise ja ajaloolise väärtusega monumentaalne hoone lammutatama. Selle teatrisaal ju ehitati kapitaalselt ümber ja varustati moodsa valgustusseadmega alles suhteliselt hiljuti. Oma kontserdisaalliga ta on koduku Riiklikule Filharmooniale aga uues ooperiteatris pole võrreldavat kontserdisaali ette nähtud. Ja mis mõte on üldse

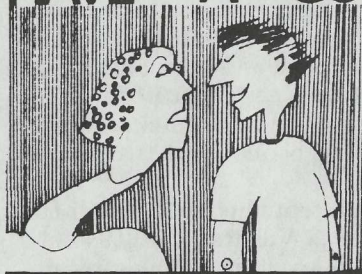
lammutamisel, kui uus hoone rajatakse ju mujale? (Siinkohal kõlbab võrdluseks meenutada, et ka Tartu «Vanemuisel» on kaks hoonet ning et väiksem neist — endise Saksa teatri maja, milles aastate eest oli tulekahju — kavatsetakse lammutamise asemel restaureerida, sest et mõlemad hooned on teatrile vajalikud.)

Tsiteerinud uue teatrihoone kavandi tutvustamiseks «Sirpi ja Vasarat», lülitus eelnimetatud kirjutise koostaja hädaldamisele, mille kvaliteeti illustreerib kujukalt järgmine lause: «Eesti rahvale olnuks «Estoniast» küllalt ja venelastele võinuks uue teatrihoone kavandada kas Mustamäele või Õismäele, kus nad peamiselt paiknevad.» Lõpuks leidis veel retooriline küsimus, kas uue hoonega ei kao «Estonia» kui eesti teatri iseloom koos nimega, ent sellele andis vastuse juba toosama «Sirp ja Vasar», sest seal kirjutati «E s t o n i a» uue hoone ideekavandist, mitte aga mingi teise teatri, näiteks Riikliku Vene Draamateatri hoonest.

Ühesõnaga, kirjutise koostaja ei suutnud «Sirbist ja Vasarast» väljavõetule mitte midagi mõistlikku omalt poolt juurde lisada, vaid ainult haledat ja absurdset. Muide, ka sellega ta eksis, kui ta nimetas praegust Lenini puiesteed endiseks Vabaduse puiesteks.

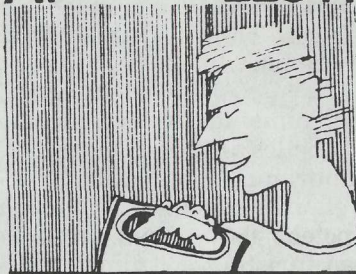
On arusaadav, et meie ridades leidub palju hingehaigeid inimesi. Pere kondlikud ja isiklikud minevikukaotused, eesti rahva lähiminevik ja praegune murelik olukord ei ole jätnud ega jäta mõju avaldamata. Ent tunnistatagu, et pime emotsionalism kujutab endast negatiivset reageeringut, mis pole võimeline lahendamata ühtegi probleemi, küll aga tüsistama olemasolevaid raskusi. Kritiseerigem jah, kuid seda, mis kritiseerimist väärrib — ja seda on palju —, ning kritiseerigem asjalikult, õiglaselt ja väarikalt, tähendab iseennast naeruvääristamata. Kui meie ajalehed leiavad endas

HAVE A GO

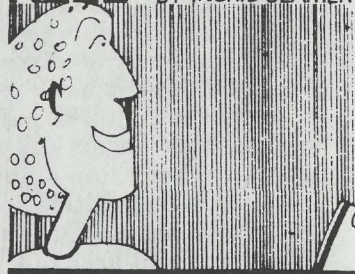
Tere! Kuidas käsi käib?
Hello! How are you?

AT 'EESTI

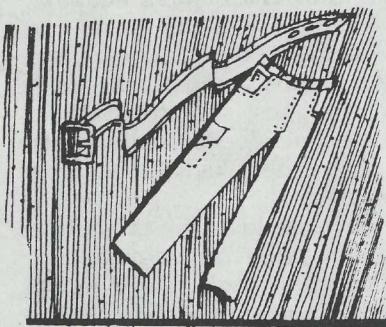

Hästi tänan. Tulen parajasti
poest.
Good thank you. I'm just
coming from the shops.

KEEL' BY INGRID SLAMER

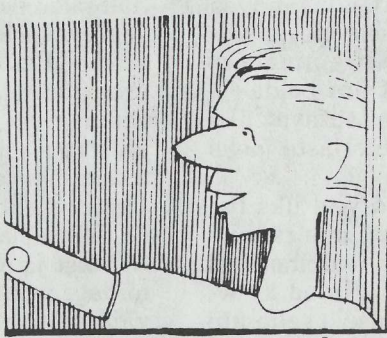

Mida sa sealst ostsid?
What did you buy there?

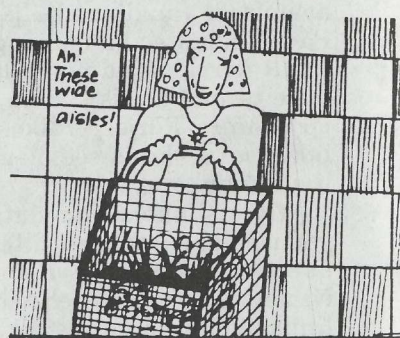

Ostsin paari teksas-pükse ja
pruunist nahast rihma.

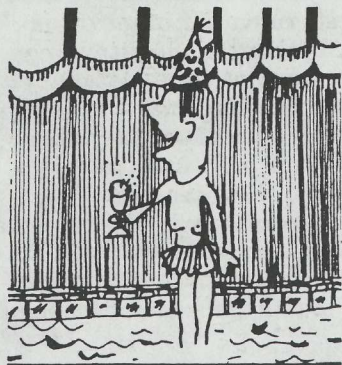
I bought a pair of blue jeans
and a brown leather belt.

Kuhu sina sihid?
Where are you heading?

Lähen selve rosolje tegemiseks
aineid ostma.
I'm going to the supermarket to
buy the ingredients for rosolje.

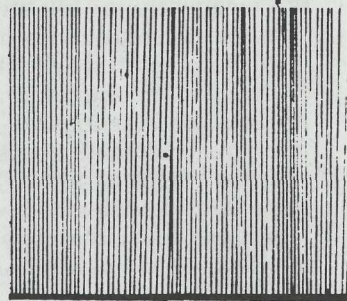

Miks? Kas sul on pidu?
Why? Are you having a party?

Jah. Mida sa homme õhtul
teed?

Yes. What are you doing tomorrow
night?

Mitte midagi!
Not a thing!

language II

Kas sa tead?

1. Mida tähendavad:

edastama
 heitmed, -te, -id
 ilming, -u, -ut
 kaugtuled, -de, -sid
 keskkonn, -na, -da
 kildkonn, -na, -da
 rull-laud, -a, -da
 ribakardin, -a, -at

siirdama
 (clique, full headlight beam, skate-board,
 waste products, to forward, expression,
 shape, venetian blind, to transplant,
 environment)

2. Missugused ja millises vormis panna ülal vastustes nr.1 antud sõnad järgmistesse lausetesse:

- a) muidugi ei proovigi seda ülesan-
 net lahendada, millest
 võib nende ea tõttu vabandada.
- b) on suur mõju meie
 hoiakule ja
- c) Emadepäeval on Eesti Majas
 ,kus lapsed ja noored peavad kõnesid,
 laulavad ja emade austuseks.
- d) Samas võib ka lõunat saada.
 Oli see liiga raske?

3. Et jutumärgid (quotation marks) eesti kee- les algavad alt ja lõpevad üleval? Näiteks: romaan "Tõde ja õigus".

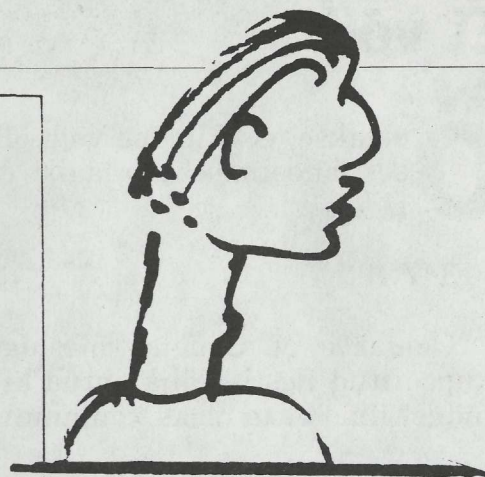
4. Et võid võita auhindu järgmise omaloomingu eest:

- a) meeleolumuusika,
 b) televiisionisaate stsenaarium,
 c) eesti- ja baltiaimeline uurimistö?

5. Et võid saada stipendiumi:

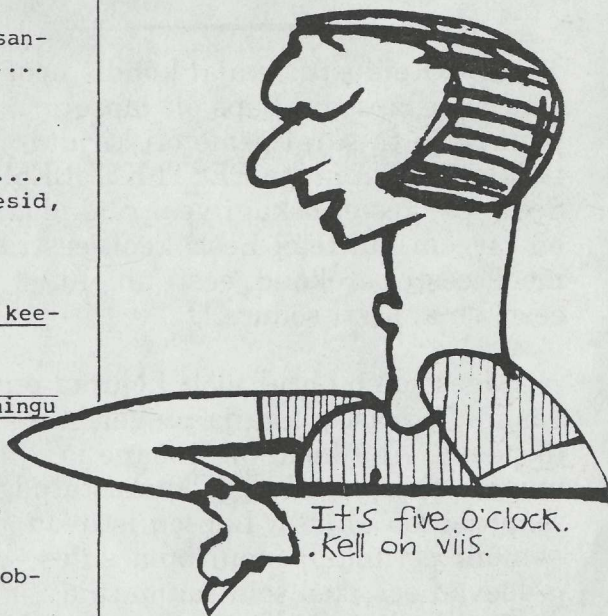
- a) tööde jaoks, mida teed eestlaste prob-
 leemide lahendamiseks,
 b) täiendavate eestiaineliste õpingute
 sooritamiseks?

Kui oled huvitatud auhindadest ja stipendiu-
 mist, siis pöördu allakirjutanu poole, aad-
 ressil: 75 Abingdon Road, Roseville,
 NSW. 2069. Tel.:(02) 46 6238.

What's the time, mum?
 Mis kell on, ema?

Have a go

It's five o'clock.
 Kell on viis.

at eesti keel!

Öeldakse, et inimene võib olla eestlane ilma et ta räägiks eesti keelt...

— EI VÕI!!!

Öeldakse, et inimene võib lugeda okupeeritud Eestis välja antud kirjandust ilma et ta oleks kommunist...

— EI VÕI!!!

Öeldakse, et inimene võib abielluda mitte-eestlasega ilma et ta oleks eesti rahva reetur ja äraandja...

— EI VÕI!!!

ESTO pidustuste ajal kõndis noor ema oma lapsega. Laps oli lapsevankris ja ta särgi peale oli kirjutatud: Rääkige minuga **EESTI KEELES!** See laps, kes ei oskagi veel rääkida, on targem kui teie! Eesti keel, eesti meel, eesti perekond, eesti abielu, eesti ema, eesti sõdur...!

Mees tuleb õhtul töölt koju; ta on väsinud pärast pikka ja pingerikast tööpäeva. Aga kodu on hubane ja mugav: maja on lilledega kaunistatud, seapraad on ahjus... Lapsed istuvad — mõni põrandal, mõni ema süles — ja loevad eestikeelseid raamatuid...

Kui kõik on kõhud täis söönud, lähevad lapsed magama. Nüüd on mees

ja naine üksinda. Omaette. Nad panevad ukсед lukku. Naine peseb veel mõned nõud puhtaks.

Nad kustutavad tuled. Nad lähevad magamistuppa. Nad lamavad kõrvuti voodis. Nad suruvad kätt. Nad magavad. Nad magavad. **NAD MAGAVAD!**

Pärast teatud vanadust ei ole mehel enam neid vajadusi ja tahtmisi mis nooremalt ja naisel...

Öeldakse, et naisel võivad olla täpselt samad füüsilised vajadused ja tahtmised kui mehel...

— EI VÕI! EI VÕI! EI VÕI!!!

Eesti naine ohverdab oma keha isamaa altaril. Kui ta on lapsi ilmale toonud, miks peaks ta enam kannatama mehe nõrkuse pärast? Eestlus on püha, ilus ja puhas. Eestlaste kõrge moraalne tase eraldab neid teistest rahvustest! — Siiski: kui mu tütar tuleks tagasi, oleksin valmis talle kõik andeks andma...

— EI MINGIT KOMPROMISSI REAALSUSEGA!!!

Väljavõte Elmar Maripuu lavapiltide sarjast Esto Macho

Teised lehed

Maakondlikul Killapeol esines ka Elmar Maripuu noorteteater. Ja tõepoolest — terve rida juba ammu skaudieast väljakasvanuid ja jõudsalt keskikka sammuvaid esitas mitu lõkkenaljade liiki kuuluvat elavat pilapilti.

Kuna ettekantava sisu ja tekst ei nõudnud näitlejaoskusi, siis peale Heli Kivilahe keegi ei proovinudki luua illusiooni teatrist. «Suitsetamise õppetunni» nime kandvas palas ilmnes siiski, et ka Maripuu soontes näitlejaveri voolab, kuid tema eelmistest esinemistest tuntud klisheedesse kaldumine jättis tahtmatult mulje, et ta oma kunstnikuvõrre voolamist ei püüa eriliselt suunata.

Üldpealkirja all «Esto Macho» esitati mitu kõverpeegli-pilti eesti mehe üldtuntud ja erandlikest esindajaist. Ja mitmed naerupuhangud kinnitasid, et teksti autor pole eesti ühiskonnas kinnisilmi elanud. Kahjuks ei vaadeldud kõiki mehise mehe esindajaid samasuguse tähelepanelikkuse ja teadmistega. Nii pani autor kaks täiesti erinevat seisukohta ühise pealkirja alla «Ei mingit kompromissi reaalsusega!»

Võib-olla küll, et paljud vanema põlvkonna mehed mehed arvavad, et rahvuslikult mõtlev eestlane võib muutuda kommunistiks nende kirjandust lugedes, ning sellise naiivse arvamise tõgamise kohta pole põhjust nuriseda. Heita aga samasse mõtlemisvaeva vältijate kilda ka need, kes väidavad et ainult eesti keelt valdavad isikud saavad eestlased olla, on enamuse eestlaste ja paljude meie tuntud teadlaste ebaaus pilkamine. Oleks ju üpris ebaloogiline igipõlist prants-

last eestlaseks pidada pelgalt selletõttu, et ta prantsuskeeles on omandanud põhjalikud teadmised eesti kultuurist ja ajaloost. Nii sama mõttetu on väita, et Ameerika Ühendriikides sündinud ja üles kasvanud, eestlust ainult oma vanemate päritolu ja Seedriorul õllejoomise kaudu tunnetav, ainult ingliskeelt kõnelev isik saab olla rahvuselt eestlane selle sõna põhilises tähenduses.

Peale paari kitarri saatel esitatud laulu, mille kavasolemist ei õigustanud muusika ega sõnad, jäi arusamatuks ka kellele või milleks oli mõeldud mehesuuruse hundipoja poolt esitatud pala. Kas taheti hundumängude pilkava kirjeldusega näidata, et

lapsena hundulaagrist osavõtt, ja seal sümboliseeritud saadud mängumõõga löök võib veel meheeaski tunnetatava piinlikuse-muhu tekitada, või oli see mõeldud etteheitteks noortjuhtidele, et laste mänguteemadeks pole seni veel valitud vaikivat ajastut, olukirjeldusi Vaestepatuste alevist ega Kohtla-Järve kapiditeedist Leningradi elektrienergiaga varustamisel?

Või taheti 20- ja 35-aastastele eesti noortele soovitada, et nad lakkaks olemast kultuuriliselt ja ühiskondlikult passiivsed eestlased ainult sellepärast, et juhid ja vanemad neid lapseas idealistlikus vaimus püüdsid kasvatada?

Oleks ülim aeg, et uus sugupõlv asuks kujundama eesti ühiskonda paremaks ja elujõulisemaks kui seda suutis teha see põlvkond, kes oma kogemuste põhjal siiralt pidas rahvuslikku idealismi positiivseks nähtuseks.

Harri Kivilo

VABA EESTLANE, 23. aprillil 1985, lk. 7.

*Oleks ülim aeg, et uus
sugupõlv asuks kujundama
eesti ühiskonda paremaks
ja elujõulisemaks kui
seda suutis eelmine.*

Ansambli-muusikas püsivama, stabiilsema taseme saavutamiseks on tarvis, et iga ansambli liige omaks mingisugustki muusikalist tagapõhja. Selle puudumisel taandub helindite õppimine «tuupimiseks», mis iga järgmise laulu puhul nagu otsast algab. Noodilugemise ja rütmide treeningut mõnitavad kooride liikmed sageli aja raiskamiseks ning nõuavad «kohe laulmisele asumist». Kahjuks.

Kui mõnikord läheb korda kujundada ansamblit, kellel on muusikalise algõpetuse kapitali, siis jõutakse kiiresti muusikalise

te väärtuste juurde: kaob prevaleeruv maadlemine intonatsiooni ja rütmi probleemidega.

Kuulates ja nautides Kassari rahvapillimeeste ja lauljate ning Stockholmi Noortekoori heliplaati «Kaks külge rahvamuusikat» (ilmunud 1984. a. alguses; heliülevõtted Stockholmis, Abrahamsbergi kirikus; produtsent Maria Kiisk, heliinsener Roland Engström) on esimene mulje, et need ansamblid koosnevad piisava muusikalise ettevalmistusega liikmeist. Seda muljet õigustab ettekande täpsus, kergus — ja ometi sinna juurde kuuluv, nagu improviseeriv vabadus.

«Kassari» võluks on nii ürgse kui nn. rahvaliku rahvamuusika esitamine nüüd juba hästi kujunenud traditsioonide pinnal. Nad — puristide silmaga vaadatuna — ei paiska segamini põlist eesti regivärsi stiili hilisemaga, nii tonaalse helikeele kui kaasaegsemate pillide kasutamisel. Ettekanne on kerge ja hoogne, aga siiski asjalik, iga laulu või pala osas kindlatesse stiilipiiridesse jääv.

Ühtekokku esineb heliplaadil 12 mitmesuguse ilme ja välimusega laulu/tantsu, kõik erinevad ja iseloomulikud.

Stockholmi Eesti Noortekoor Jaan Seimi juhatusel on omaette suur muusikaline kingi-

tus. Koori intonatsioon ja rütmi-kergus on erandlikult hea. Ja siis veel tore eesti keele diktsioon.

Osa kiitust kuulugu vältimatult helimeistritele. Plaadil on just see paras annus kaja, mis ansambli ühtlasemaks sulatab, aga teksti selguse täiuslikult säilitab.

Noortekoor esitab 7 koorilaulu. Valitud repertuaar katab ulatuslikult eesti kooriloo-

mingu ajaloolise vikerkaare: Saar, Ernesaks, Raid, Tormis, Härma ja Oja — mitmest eri ajajärgust, kus igal on oma nägu ja maitse.

See selgub ka koori laulmist jälgides. Kui-

võrd Saare helilooming oli ees oma kaasajast, selgub sõbraliku viitega selleltki plaadilt. Kõrvutades Saare «Karjast» Härma lauluga «Ei saa mitte vaiki olla» selgub, et Saare helikeel asub hoopis lähemal Tormisele kui Härma stiil. Ometi on need laulud sündinud ajaliselt üsna ligiläheduti.

Jaan Seim koorijuhina oskab igast laulust leida selle helindi muusikalise esentsi. Ta ei määri ennast ega oma maitset paksult peale: helilooja ja luuletaja näivad eelkõige ikka koloreerivat Seimi interpretatsiooni. Koori on ta arendanud nii võimekaks, et tehnilised või intonatsiooni-probleemid enam ei seisa interpretatiivse ees. See vahest on SEN-i laulmise kõige suurem võlu — vajalikku täpsust raamib sümpaatne tunde vabadus.

Ümbris annab asjaliku pildi esinejaist; palade pealkirjad on toodud ka rootsi ja inglise keeles. Kokkuvõttes: hinnatava tasemega saavutus eesti muusikaliste väärtuste jäädvustamisel ning samas ka soodne ja sobiv vahend nende väärtuste väljaspoole eesti ühiskonda ulatamisel.

Roman Toi

«Kassari» rahvapillimehed ja lauljad ning Stockholmi Eesti Noortekoor

Tempo macho

Sõnad & viis: Elmar Maripuu

I-gal eest-la-sel si-ni-sed sil-mad, blon-did juuk-se-lo-kid
 peas tal kas-va-vad! Ta aus-tab kol-man-da maa-il-ma rah-vaid,
 nei-le rööm-sa näo-ga Ees-tit tut-vus-tab. Tal-le meel-di- vad
 hiin-la-sed - hin-dud: i-ga rah-vas vää-rib lu-gu-pi-da-mist!
 Tal-le meel-di- vad kõik maa-il-ma rah-vad, sest e-ga eest-lane
 po-le ras-sist!

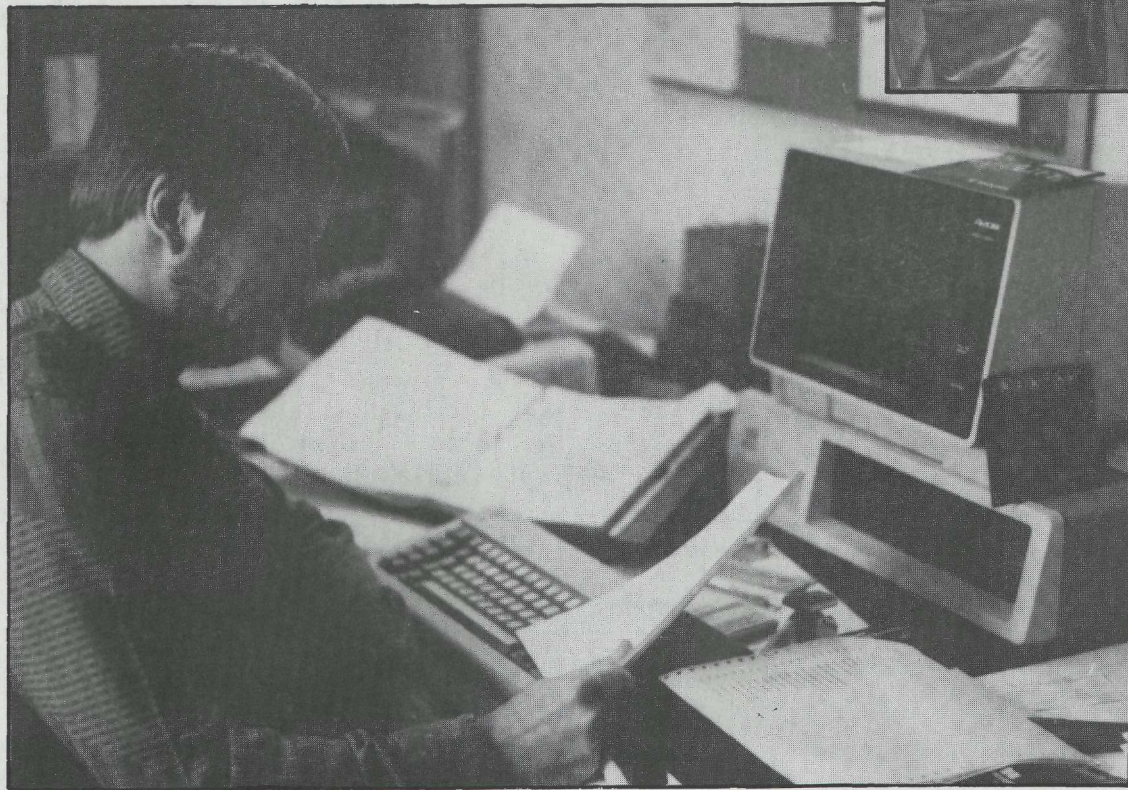
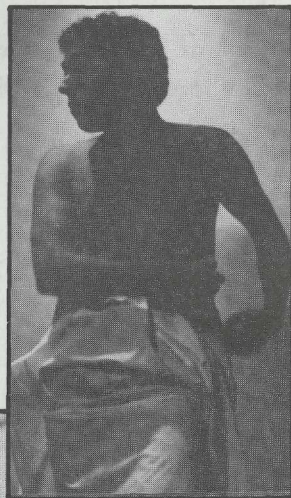
Igal eestlasel on oma naine,
 kes tal pliidi ääres toitu valmistab,
 kes ta särke triigib, pesu puhtaks peseb,
 kes tal küürib, kraabib, kodu koristab.
 Igal eestlasel naine on armas
 pärast tööd ja enne und ja magamist;
 kingib naisel voodis väikse suudluse,
 sest ega eestlane pole šovinist!

Igal eestlasel meeldivad mundrid,
 meeldib organisatsiooni kuuluda;
 igal eestlasel meeldib seista rivis,
 lipu järel marsitaktis sammuda.
 Igal eestlasel meeldib täita käsku
 otsekohe! pole vastuvaidlemist;
 igal eestlasel meeldib olla vaba,
 sest ega eestlane pole fašist!

KLENK'i korraldajaid (vasakult): Maimu Lõoke, Reet Maripuu, Heikki Reinmann, Arvo Lõoke, Kersti Kionka-Bruining, Riina Kionka, Milton Kionka ja Loit Maripuu. Olev Maimets tähtsas töös. (Vello Salo fotod.)

Stseen «Esto Machost».

Oled üsna suure töö enda peale võtnud. Mida Sa täpselt teed?

Möödunud suvel Metsäülikoolis olin Tiiu Salasoo keelegrupis. Seal rääkisime eesti keele õppevahenditest ja selgus, et puudub nimestik nendest, mis on kunagi ilmunud. Olin nõus seda tegema — arvasin, et kui palju neid ikka saab olla. See nimestik on mõeldud peamiselt nendele, kes on huvitatud eesti keele õppimisest ja õpetamisest. Aga ta võiks ka uurimistöole kasulik olla.

Missugust materjali on olemas ja kui palju oled Sa seda siiani korjanud?

Sügisel pidasin Torontos koosoleku, millest võtsid osa mõned eesti kooliõpetajad ja keelehuvilised, et koguda nimesid-aadresse, kust võiks informatsiooni saada. Saatsin ankeedi välja ja hakkasin vastuseid ootama. Nagu juba ütlesin, olin arvamusel et eriti palju materjali ei ole. Olen seni raalile pannud 88 raamatut. Kahest kohast tuli mulle hulgana andmeid, nii et mul on kokku umbes 400-500 õppevahendit. Suurem osa on raamatud, aga seal on veel muid asju ka.

*Olev Maimetsa küsimusleht.
Vastused aadressil: 71 Hopedale Ave.
Toronto, Ont. M4K 3M8 CANADA*

Kas need õppevahendid on veel kättesaadaval?

Ma olen küll hulga materjali saanud, kuid andmed on puudulikud. Palusin küll, et vastajad märgiksid ära, mis on veel saadaval, aga tihtipeale seda ei ole tehtud. Nimestikus ütlen alati, kust midagi saab või — kui ei tea, kust ja kas saab — siis lisan nende inimeste nimed, kelle käest ma andmed sain. Siis on vähemalt üks koht olemas, kust võib edasi otsida.

Millal Sa arvad, et nimekiri valmis saama

hakkab? Millal võiks seda Sinu käest tellida?

Kuna mul on palju teisi asju teha, ei saa see nimekiri nii väga varsti valmis. Teen pidevalt tööd selle kallal, aga asi edeneb aeglaselt. Kõik andmed peab raalile panema, seal tuleb neid veel sorteerida; see kõik võtab aega. Ma loodan siiski, et vast aasta pärast saab valmis. Siis oleneb nõudmisest, kas trükin tellimise peale otse raalilt või lasen kogu nimestiku vihikuna valmis trükkida, nii et seda saaks osta.

Usutles Evi Tarkus

Ülevaade õppevahendeist eesti keele õppijaile ja õpetajaile

EESTI KEELE ÕPPEVAHENDITE ANKEET	
PEALKIRI	<u>Flash Estonian</u>
LIIK	<u>1000 flash cards (õnade õppimiseks)</u>
AUTOR/KOOSTAJA	<u>W. Oser & T. Salasoo</u>
LISA-AUTORID	<u>-</u>
ÕPETASE	<u>vt. raamat Estonian for Beginners (1982)</u>
ILLUSTRAATORID	<u>-</u>
TRÜKIKODA/FILMI-STUUDIO jne.	<u>-</u>
VÄLJA ANTUD AASTAL	<u>1985</u> KOHT <u>Toronto</u>
MIS KEELES ON KIRJUTATUD?	<u>Eesti ja inglise</u>
ÕPILASLIIK	<u>Algajad (inglise emakeelega)</u>
KAS ON IKKA SAADAVAL?	<u>jaa</u> (ja/ei)
KAS SAAKS TEIE KÄEST KOOPIAT?	<u>jaa</u>
KOMMENTAARE:	

Ainult kolmeaastase hilinemisega juubelisünnipäevale ilmus Tallinnas 1. a. *Kommunistitšeskaja Partija Estonii v tsifrah 1920 - 1980*, mille 310 lk. toovad hulga seni avaldamata andmeid. Tegemist on muidugi Parteiajaloo Instituudi väljaandega; muudele jäävad arhiiviüksed kinni ja andmete paikapidavus lahtiseks.

Omaette küsimuseks jääb ka tähtede EKP statistiline tähendus. Kui *EKP* Keskkomitee 1. sekretärid Karotamm, Käbin ja Vaino on kõik *NLKP* liikmed (vt. *ENE*), kui eesti kirjandustegelased astuvad aina *NLKP*-sse (ja mitte *EKP*-sse, vt. *EKBL*), kummasse nad siis statistikas kuuluvad?

Eestlasi huvitaks muidugi ka maa pärisrahva osa nende nime pruukivas parteis, kuid seda me sellest raamatust küll teada ei saa, kuna kategooria «Eestis sündinud ja üles kasvanud» puudub.

Neid ja muid iseärasusi meeles pidades tehkem mõningaid võrdlusi nende ametlike arvude põhjal.

Kui A. Panksejev tõi 1967. a. Läti ja Leedu KP-de rahvusliku koosseisu, ei saanud ta

näidata vastavaid arve Eesti osas (*Na osnove leninskih organisatsioonõh printsipov*, lk. 267). Nüüd on nad antud ja saame võrrelda (vt. meie tabel, kus kõigi rahvuste nimed jäävad niisama väheütlevaks kui «eestlaste» puhul).

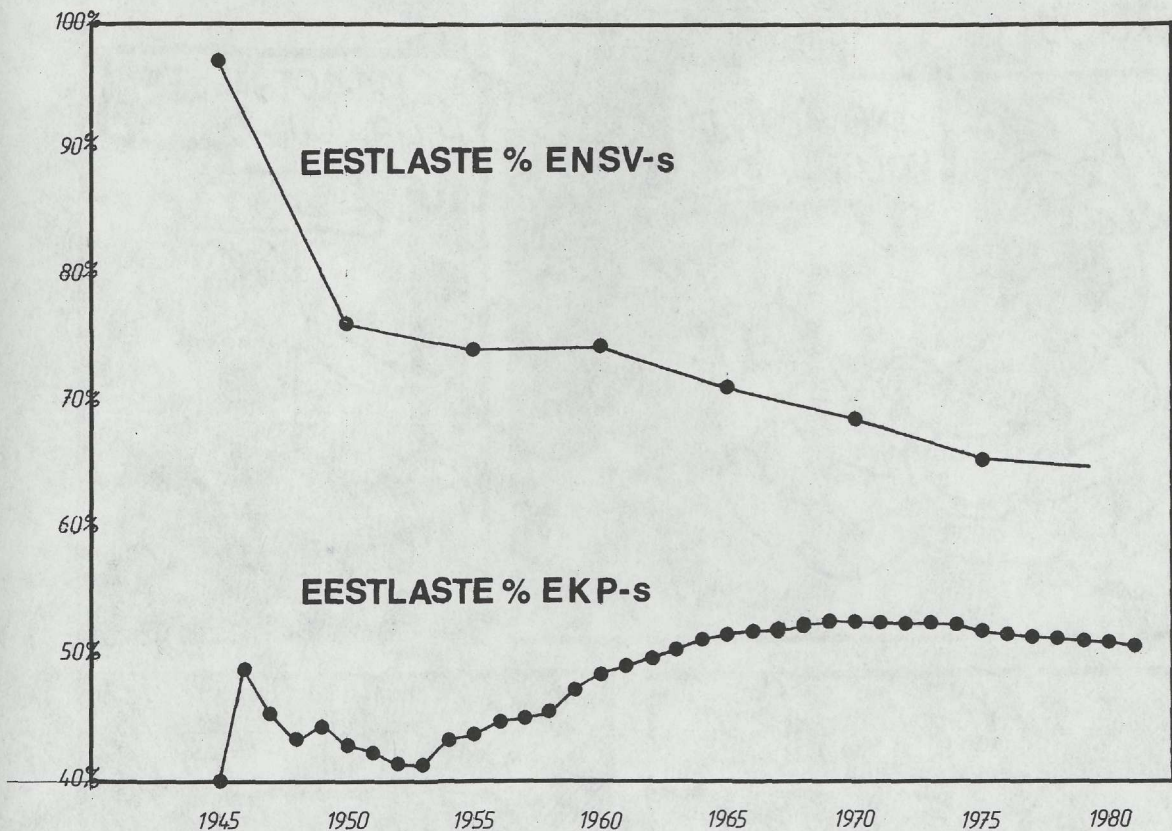
Meie tabel näitab, et suhteliselt suurim KP oli Eestis; ka pärisrahva % näib seal kõrgeim olevat. Siin peame meelde tuletama, et 1. juunil 1940 oli EKP-l 133, Läti KP-l 967 ja Leedu omal 1741 liiget (Misiunas-Taaģepera 1983:282). Kuni äsjamainit 133 täieliku nimekirja avaldamiseni võib nendegi rahvuse suhtes ainult oletusi teha, suurematest gruppidest rääkimata.

ENSV piires on eestlaste (mistahes tähenduses) osatähtsus pidevalt langemas, loeme vastavalt kõveralt: 64,5 % aastal 1980. Ent eestlaseks loetavate parteiliikmete käsi on veelgi halvemini käinud: 50-ndate aastate madalseis paranes väga aeglaselt, praegu näib 50 % olevat sihiks, mille poole kõver tüürib. EKP-s on eestlased esindatud kaugelt alla oma erikaalu praegu nende maal elavate muude rahvusgruppidega võrreldes.

Aga milline rahvusgrupp on siis EKP-s

BALTI KOMPORTEIDE RAHVUSLIK KOOSSEIS 1945

	<u>EESTI KP</u>	<u>LÄTI KP</u>	<u>LEEDU KP</u>
Eestlasi	961 = 39,89 %	1	1
Juute	69	192	238
Leedulasi	-	5	1127 = 31,87 %
Lätlasi	4	1272 = 35,35 %	11
Poolakaid	5	?	15
Ukrainlasi	126	162	143
Valgevenelasi	17	69	54
Venelasi	1198 = 49,73 %	1651 = 45,88 %	1901 = 53,76 %
Slaavlasi	1346 = 55,87 %	1882 = 52,30 %	2113 = 59,76 %
Liikmeid	1634	2798	2851
Liikmekandidaate	775	294	685
KOKKU	2409	3598	3536

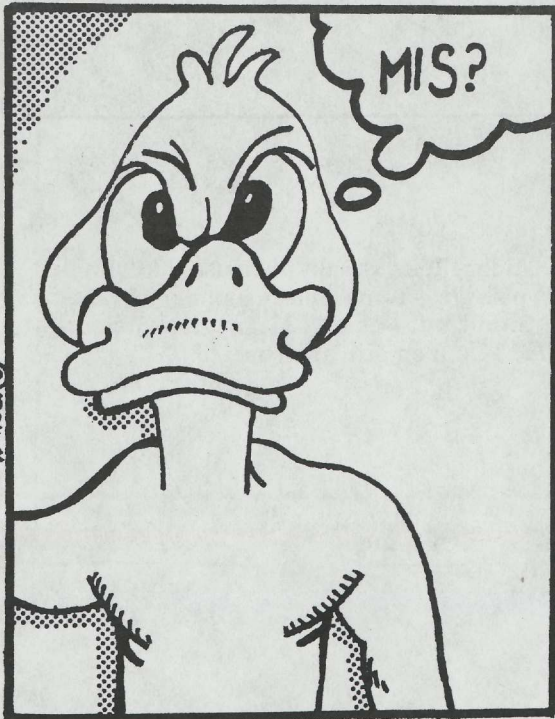

kõige tugevamalt esindatud? Venelased?
 Vale! See au võiks kuuluda tšuvassidele,
 keda oli EKP-s 893 aastal 1979, 1981 aga juba
 928. Agarad on ka juudid: rahvusgrupi 4966
 liikmest (1979) kuulus EKP-sse 1131.

Kuid milleks küsida ülearuseid küsimusi?
 EKP pole ju — tema enese sõnadega — mi-
 dagi muud kui «üks NLKP organisatsioon»
 (ENE). Mis loeb siin rahvus?

Ahto Sepp

PARDI JUTT

©1984-11

KAHTLANE TÜÜP

KLENK '84

Kesk-Lääne Eesti Noorte Koondise 26. sõruspäevad toimusid 22. - 24. nov. Michigani Ann Arboris (Sheraton University Inni ruumes) hea osavõtuga.

Loengud: *Valimik Veljo Tormise meeskoorilaule Jaan Kaplinski ja Paul-Eerik Rummo sõnadele* (Ilse Lehiste ja Taavo Virkhaus); *Mõtisklusi meie suurüritustest* (T. Virkhaus); *Anton Hansen Tammsaare «Kõrboja peremees» filmis ja kirjanduses* (Tiina Ann Kirss); *Henn-Kaarel Hellati «Naiste maailm» — seksism või poliitiline paroodia?* (I. Lehiste); *Teaching Estonian to Non-Estonians* (Harri Mürk).

Mõttevahetus: *Integration of Non-Estonian Speakers into North American Esto Community* (juh. Juta Ristsoo).

Huvi olla eestlane

5 ► Ma lõpetan ühe anekdoodiga. Uus hing saabub taeva; püha Peetrus teretab teda ja näitab talle taevalaotust. Seletab, et siin on kanadalased, siin on ameeriklased, poolakad, ukrainlased ja muud rahvused. Uus hing, märgates üht kõrget kivist müüri küsib, et mis asub müüri taga? Peetrus vastab, et eestlased: «Arvad, et nad on ainsad taevas!»

Kriitika ja eetika

11 ► moraalset jõudu, et hoiduda huvipakkuvate kodumaa uudiste vahendamisel halvustamisest ja moonutamisest, kui nad õpivad tõdema, et eesti rahvas töötab ja loob ka praegu, kõige ebameeldiva kiuste, ning julgevad tunnistada ka tema kordaminekuid, just siis omandab ajalehtede kriitikagi täie moraalse kaalu.

Laval: *Esto Macho* (Elmar Maripuu lavapiltide sari Toronto Lavatehase esituses); *Humoristlikke märkmeid* (kaks Rein Ruus'i ühemehe-ettekannet inglise keeles).

Linal: *Kõrboja peremees* (helifilm); *Metsaülikool 1984* (valguspilte Asta Lokk'i kommentaariumiga).

Näitused: Helle Martini maalid; Kunsti, kirjanduse ja ehete näitus-joululaat (korr. Allan Sibul).

Rahvatantsu-eeskava: rahvatantsugrupp «Vikerlased» Buffalost.

Metsaülikool 1984 (Õiendus.)

MÜ '85 toimub Kotkajärvel 17. - 25. augustini (22. aug. eelmises numbris oli trüki-viga). Lähemat: MÜ, 45 Fulton Ave., Toronto, M4K 1X6 Canada.

Armsad kaasmaalased: meid on siin maa peal küllalt vähe. Me ei tohi oma rivi veel rohkem vähendada ja piirata oma ühiskonda ainult neile, kes loevad ja räägivad eesti keelt. Paljud meist, kes ei valda puhtalt eesti keelt, peavad endid ikka eestlasteks. Kutsu-me need inimesed tagasi oma hulka!

Tahaks loota, et ajalehtede toimetajad ja väljaandjad saavad aru eetika tähtsusest kriitikas, tõusevad oma ülesannete kõrgusele ning teenivad oma vägagi teadliku lugejaskonna kui ka eesti rahva terviku lugupidamise.

Leo Karlov

Järgmises numbris
usutleme toimetajaid:
«Baltic Forum» ja «Periskoop».

Toimetusele saadet

Ivar Ivask, *Oklahoma October*. Selected Poems (1958-1984). Four Drawings (1981-1983). Transl. from the Estonian by Author and Astrid Ivask. Poetry Around, Norman OK, 1984:36.

Liivika võõrsil. Üliõpilasselts Liivika 75. aasta koguteos. Toim. E. Järvesoo ja L. Koobas. Ü-S Liivika kirjastus, Toronto 1984:116.

Rahvuslik Kontakt nr. 1, 2 ja 3/1984.

Ruslandbulletin, (Hollandi k.) Jaargang 8, nummer 4. Oktober-december 1984:34. (45 a. pärast Molotov - Ribbentropi pakti.) Toim.: Helmholtzstraat 3/I 1098 LC Amsterdam.

Reino Sepp, *Mida laulab eestlane*. Valimik töid aastaist 1977 - 1979. Fotokoopia, Stockholm 1984: 20.

Reino Sepp, *Valik eesti tudengilaule*. (250 laulu autorid, aeg, viisi päritolu.) Käsikiri 1983:8.

Side nr. 1 ja 2 (juuni) 1984.

Teataja nr. 1 - 22/1984.

Vabade Eestlaste Põllumajandusliit, *Aastaraamat XIX*. Toim. A. Irs ja E. Järvesoo. VEP, Amherst MA 1984:98.

Üliõpilasleht nr. 5/1984. ÜS Liivika erinumber. Uustrükk 1984 (ÜS Liivika Toimetis nr. 4:90.)

Ilmund huvitavat

Heino Alari, *Killukesi iseendast*. Elik värssed ja vemb laiud. Kuj. Vaike Radamus. Autor, (USA) 1984:59, USD 5.-

Baltic Forum. Vol. 1, No. 1, Göteborg 1984:151. Tell.: MH International Design & Publications AB, Box 7106, S - 103 87 Stockholm

Eesti Vabadusristi kavalerid. Välis-Eesti & EMP, Stockholm 1984, üle 400 lk., SKR 280.

Salme Ekbaum, *Õhumärgi all*. Luuletusi. Autor, Toronto 1983:64, CAD 10.

Elagu! nr. 4-7/1984 (P.O.Box 101, St. Kilda West. Vic. 3182 Australia.)

Esto America Vol. 2, Nos. 1 (Jan.) - 6/7 (June-July) 1984. Monthly. (Esto America Publishing, 300 East 91 St., New York NY 10128.)

Fraternitas 1984. Korp. Fraternitas Liviensis võõrsil. Toim. Victor Nigel, Harry Pärkma. Toronto 1984:72.

Aili Helm, *Režiim* — see kõlab uhkelt. Romaan. EKKo, Lund 1984:185.

Hiiu nr. 19, jaanipäev 1984:32.

Journal of Baltic Studies XIV/4 (Winter 1983).

Raimond Kolk, *Elu edeneb*. Romaan. EKKo, Lund 1984:189.

R. Kolk, *Võõral maal kirjutatud laulud*. Luulekogumik 1940 - 1983. EKKo, Lund 1984:159.

Lisandusi mõtete ja uudiste vabale levikule Eestis. II köide. Kogud VIII - XIII, 1980-1981. Eesti Vangistatud Vabadusvõitlejate Abistamiskeskus, Stockholm 1984:409, br.

Annus Rävälä, *Vorkuta värssed*. Teine täiendatud trükk. EKKo, Lund 1984:72.

Saare rahvas vabas maailmas 1944 - 1984. Toim. Tanni Kents, Lembit Kolk, Osvald Timmas. Saarlaste Ühing Torontos, 1984:259, kt.

Sõdurilaulud. Välja antud Lennuväe poiste Klubi poolt Torontos kodumaalt lahkumise 40. aastal. 1984:32 (31 laulu).

Friedebert Tuglas, *Ultimo addio*. Romanzo. Tõlk. Margherita Guidacci, Lorenzo Pinna, Vello Salo. Jaca Book, Milano (Itaalia) 1984:131, br. LIT 12.000 (Kolm novelli: Viimne tervitus, Popi ja Huhuu, Kuldne rõngas.)

PE^A₄ 1166 84,2

EESTI TOO & KUJUNDUS:

PEETER SEPA

1<416>958 0714

1<416>533 8934